

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA
AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön. — ELŐFIZETÉSI ÁRAK
Egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok,
gazdasági egyleti tagok és községi előjárók egész évre 8 K, tanítók, községi
és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. — Egy példány 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ: BETEGH PÁL LAPTULAJDONOS
FÜMUNKATÁRS: FÜLEI SZ. LAJOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Kossuth Lajos utca 15. szám, hova a
kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Apróhirdetések szavankint
4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért, más hirdetések olcsó árszabás szerint
Nyílt-tér sora 1 K. — M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. sz.

Minden napra egy tojás...

Igy mondja a mindannyiunk kegyeletes emlékezetében élő gyermekvers. És így szeretné minden gazdasszony. Még az is, akinek soha sem volt és soha sem lesz tyukja. Mivelhogy a tyuk mindennap tojik egyet-egyet — leszámítva a leszámítandó napokat — nem lesz az udvarhelyi piacon egy tojásnak az ára 10 fillér (szomorúságára az elemi iskolás gyermekeknek, a kik könnyebben számolnak a 10 filléressel), hanem legalább is 8 fillér, a mennyiért Budapesten adják.

A tojás a modern ember egyik legfőbb élelmi cikke. Mindjárt a hus után következő. Nagyon olcsó tojásra ennél fogva ne is áhitozzék a jól táplálkozni kívánó emberiség. Mert az élők által termelt produktumoknál nem érvényesül az élettelen gyáripari termelésnek az a jelensége, ha úgy tetszik, szabálya, hogy a nagy kereslet fokozottabb termelést okoz és árcsökkenést eredményez. Ugyanezen okból nem lesz olcsóbb a csirke- és tyukhus sem. Baromfiból nem lehet eleget tenyészteni sem a tojás, sem a hus-termelés szempontjából. A baromfitenyésztés tehát a gazdálkodásnak egyik nagyjelentőségű ága, melynek jövedelmezősége biztosítva van. — A kockázat nem nagy, ellenben a haszon, az bizonyos.

De csak bizonyos esetben bizonyos Abban, t. i.: ha a baromfitenyésztés okszerű. Ez okból szívesen üdvözljük a

gazdasági egyesületnek s a székely kirendeltség helyi intézőjének egy baromfitenyésztő-egyesület létesítésére irányuló törekvését, mert hiszen az új egyesületnek az léssen a legfőbb hivatása, hogy a székely gazdasszonyokat az okszerű baromfitenyésztésre megtanítsa.

Hanem ennek a dolognak is megvan a maga hanemje. Új fajtáknak ide plántálása még nem maga az okszerű baromfitenyésztés. Egy része, fontos része-e vagy sem, azt a következmények fogják megmutatni a dolognak; de nem maga a dolog. Az okszerű baromfitenyésztésnek — mint általában minden állattenyésztésnek — a legrövidebb foglalatja az, hogy olyan fajtákat tenyészünk, a melyeknek a mi klimatikus és gazdasági viszonyainknak a legkedvezőbbek és úgy tartjuk azokat, hogy a legkisebb befektetés, fenntartási költség és gondozás mellett az elérhető legnagyobb hasznot biztosítsák.

Ebből a szempontból kell bírálat alá venni a „nagynevű jövevényeket“, melyeknek az volna a rendeltetésük, hogy az autochton népességet, a baromfi nemzetség rézbőrű indianjait kiszorítsák. Ha — a tyukokról szólván — az orpington, a plimut, a bautam szaporán tenyészik a mi égaljunk alatt; ha tojás hozadéka legalább is akkora, mint a mi apró paraszt tyukjainké; ha a tyukbetegségek iránt a fogékonyságuk nem nagyobb, mint a mi tyukjainknak; ha h u s o k van olyan jóízű, mint a mi apró tyukjainké; ha a

táplálék-keresés dolgában vetelednek a mi magyar tyukjainkkal: akkor szaporodjék, gyarapodjék, sokasodjék, hatalmasodjék nálunk az orpington, plimut és bautam-nemzettség. Megbarátkozunk velük, ha idegenek is, mert nagyobb testűek; többet jövedelmeznek.

Ellenben, a míg ezek a jó tulajdonságaik nem bizonyosak (itt nálunk nem bizonyosak), legyünk egy kissé bizalmatlankodó kísérletezésekre.

Nekünk úgy tetszik, hogy a bizalmatlankodó kísérletezés megokolt volna, mert az idegen fajok feltétlen előnyéhez szó fér. Így például a gyámoltalan plimut a kenyérkeresésben nem jeleskedik; nagy passzióval kacsingat a takarmányos zsákra. Olyan tulajdonság ez, melyet a mi székely gazdasszonyaink nem igen kedvelnek. Az orpington minden sárgasága mellett sem színarany. A husa zsiros, nehéz emésztésű; zsirja olajhoz hasonlatos.

Nem akarjuk leszólani az importált tenyészállatokat koránt sem. Csak arra akarunk rámutatni, hogy nem a telepítés a fő dolog, hanem a baromfiélet feltételeinek legjobban megfelelő tenyésztésmódnak tapasztalati uton való megállapítása, az ilyen uton keletkezett ismereteknek közkinccsététele, a tenyésztők kölcsönös támogatása; az értékesítés legkedvezőbb feltételeinek biztosítása.

Hisszük, hogy az új egyesület ezen elvek alapján fog szerveződni és áldásos

A „SZÉKELY-UDVARHELY“ TÁRGÁJA.

Tükördarabok a székelyekről.

— A „Székely-Udvarhely“ eredeti tarcája. —
Összeszedte: Fülei Sz. Lajos.

III. Generális uram, hajja-e?!

Nagyszeben ostrománál már hadseregünknek kétszer kellett visszavonulni a falaktól.

— Előre honvéd, előre székely! Avance, avance! Vorwärts! biztatott az öreg apó mindenféle nyelven

Aztán a tüzerekhez fordulva, parancsolá, hogy lőjjenek granátokkal.

Pár perc múlva égő házak vörös fényre mesen világitá meg a véres küzdelmet. Hanem ez inkább a magyar hadsereg hátrányára, mint előnyére volt, mert a tűz világnál minden egyes honvéd biztos célpontjául szolgált a sánckosarak megül lövöldöző ellenségeknek.

Az öreg apó maga állott a rohamoszlop elére, a hősi szellemű csiki zárlóaljat vezetve.

Hirtelen kiugrik egy góbé a sorból s megragadja az öreg apó lovának a zabláját. Mindenki meglepetve nézte ezt a jelenetet: mit akarhat ez az ember?

— Generális uram! — szólott a székely az ő vontatott hangjával — azt mondom eén magának, ne menjen ott elől, magaának meg kardja sincs; aztán ha közülünk ezeret lelőnek, jó helyettünk két ezer ees, mert van otthon eléég, de Bem csak egy vaan s ha azt lelővik, nem tudom, ki ad nekünk mást!

Bem megértette az eredeti ember jóindulatát s megveregetvén a vállát, kissé hátra az arcvonal megé vonult.

— Hanem aztán előre fiuk! Hadd lássam, mit tud a székely!

IV. Petőfi népszerűsége.

1849. január 25-én Medgyes és Nagyselyk között egy csapat lovas és gyalog székely katonasággal találkozott a magyar hadsereg.

— Visszavonulás ez? — kérdi Petőfi kinos sejtelmek sötét borujával, az első sorok mellett lovagló őrnagyot, kitől aztán megtudta, hogy egy fontos misszióval megy az őrnagy a Székelyföldre. Petőfi mind több és több kérdést intézett az őrnagyhoz, mialatt az egész csapat élénk érdeklődéssel hallgatta őket. Végül az őrnagy megkérdezte a nevét a megszólítónak.

— Petőfi a nevem!

E szóra, mint valami varázssütésre lekapták a székely katonák sapkájukat és lelkesen éltették a híres költőt.

V. Hunyadi és a székelyek.

Hogy a székelyek mindenütt ott voltak, hol a magyar haza érdekében küzdeni, szenvedni kellett, értékes bizonyosság akadt kezembe. Az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi Társulat harmadik évkönyvében (1890) többek közt néhai Veszely Károly preostplebános értekeztetét közli, melyben a szász történetirókkal szemben napnál világosabban bizonyítja, hogy Hunyadi János 1442-ben Merid béget Szent-Imre mellett és nem Szeben alatt verte meg. Ebben az értekeztetben a székelyekre nézve (a 15. lapon) a következőket olvastam: „Hunyadi János e világhírű, a székelyek segítségével kivívott győzelme után, e győzelmének emlékére és a csik-somlyói szent-

ferencz-rendi zárdának örök időkre való megjutalmazására azért, mert ezen zárdá tagjai a székely vitézek lelkesítésére és így közvetve magára a kivívott győzelemre buzdító, lelkesítő közreműködésökkel nagy befolyással voltak, a csata utáni évben egy adomány-levelet adott, melynek tartalma szerint a nagylelkű hős a fent nevezett zárdának Csikszékből a zárdá által minden időben szabadon választható harminckét székely gazdát — habár ezek a hadviselésre alkalmasak s vagyoniilag tehetősek voltak is — örök időkre terjedőleg és visszavonhatlanul (perpetuo, perennaliter et irrevocabiler) olyképen adományozott, hogy ezek s a velők együtt lakó családok minden országos, katonai és községi teherviseléstől, sőt még a királyi rendes és rendkívüli adófizetés kötelezettsége alól is mindenkorra mentesítve s csakis a zárdá szolgálatára rendelve voltak.“

VI. A székely ősök küzdelmeiből.

Székelyföldön a tatárjárások számos és szomorú emlékeivel találkozunk. Népmondáink is tele vannak a tatárok eleni védekezésnek sokszor igen elmés formáival.

Ebben a tekintetben különös figyelmet érdemelnek az egyes családok régi okmányai, melyek a székely ősök küzdelmeiről is bőven tárgyalnak. A csikszentmihályi Sándor székely főnemes (primor) család egyik tagja Sándor János (a mostani hasonló nevű belügyi államtitkár öse) 1694. évben csiki székely alkapitány volt és a tatárok ellen vitézül harcolt. — Évekkel ezelőtt a lapok egy debreczeni levél másolatát közölték, mely tatár fogságban íródott. Nehány székely

tevékenységet kifejteni. Ám azért nem tartotluk felesleges dolognak ezt a kis hozzászólást. A jószándéku emlékeztetés sohasem árt.

Vándor.

A közigazgatási bíróság és az ex-lex. Most jutottak nyilvánosságra a közigazgatási bíróságának az ex-lexre vonatkozó döntései, melyek most ismét aktualisak lettek. Az első ezek közül kimondja, hogy az illetékekezelési törvényben megállapított felebezési határidők az ex-lex alatt is kötelezők (28.209—1908. P. sz.). Egy másik döntés szerint az ex-lex alatt kézbesített fizetési meghagyásokra vonatkozólag az 1896. évi XXVI. t.-c. 31. §-ában megállapított 8 napi határidő nem a fizetési meghagyás kézbesítésétől, hanem az 1904. évi IV. t.-c. életbeléptetésétől (1904. márc. 30.) számít (28.598—1903. P.). Egy másik esetben kimondta a közigazgatási bíróság, hogy azok után az illetékek után, amelyekre nézve a fizetési meghagyások az ex-lex alatt kézbesítettek, csakis az 1904. április 29-ikétől kezdve jár a törvényes késedelmi kamat (4253 904. P. sz.). Az ex-lex alatti bélyegrövidítés miatt felemelt illeték nem követelhető (6172—904. P. sz.). Végül kimondja, hogy az ex-lex előtt esedékessé vált illetékek után a késedelmi kamat az ex-lex időtartamára is jár.

A kitiltott „Horgony Pain-Expeller“. A belügyminiszter 92.941—1904. IV. b. számú rendeletével tudatja, hogy a Török József budapesti gyógyszerész által forgalombahozatalra kérelmezett gyógyszerkülönlegességek közül a „Horgony Pain-Expeller“ nevű készítmények forgalomba hozatala Ausztriában el van tiltva és így szabályrendeleteink értelmében azok Magyarországon nem hozhatók forgalomba.

A gyermekvédelemről.

III.

Homoródszentmárton, 1905. jan. 2.

A gyermekvédelem őrei: község, szülő, egyház, társadalom és iskola együttes céltudatos működésében hézagok vannak. Ezek a hézagok a gyakorlati életben annyira elválasztják egyik tényezőt a másiktól, hogy egyik a másik munkálkodásáról alig veszen tudomást. Nincsen továbbá munkálkodásukban terv, pedig a sikernek a jó terv a legnagyobb biztosítéka.

A községek és azok előjárásai úgy kellene hogy tekintsék az óvodát és az iskolát, mint jövő boldogulásuknak műhelyeit. Támogatásukat hazafiúi lelkesedés kellene, hogy vezérelje, nem pedig a semminél is alig többet érő közönyösség,

rab is szerepel a levélben. Érdekességénél fogva itt is meg kell örökötenünk.

„Az Tekintetes és Nagyságos Gerőmonostori Kemény János ú Nagyságának adassék Fogarasban nagyhíven.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Nagyságodnak. Isten ő Felsége áldja meg Nagyságodat. Kívánunk Istentől ü Felsigittül Egészséget és mindennemű dolgaiban való szerencsés előmenetelt Nagyságodnak. Minden jó akaratjával áldja meg, szívünk szerint kívánjuk.

Továbbá adunk Istennek ü Felsiginek azon nagy halát, hogy Nagyságodat egészségben, Hazánkban békességben visszatartott. Kérjük Isten ü Felsigit, hogy annak utána ys ugyanazon hasznos gondviselésit marassza meg Nagyságodon.

Noha my nagyságos uram az nagyságod mihozzánk való jóakarátában semmitsem kételkedünk, de mégis nem túrtuk, hogy valami irásunkkal is büsítsük. Az Nagyságod myhozzánk való jóakaratiát kedvesen vesszük, hogy myróllunk is jóakaratiattal írott yrásával vigasztalt bennünket ez szomorúságos Rabságunkban, miért Isten ü Felsige áldja meg Nagyságodat.

Az my magunk állapotunk felől azt irhassuk Nagyságodnak, hogy my nekünk nem a legjobb állapottal vagyunk. Bajos állapottal vagyunk az Nagyságod elmenetele után. Az Rabságban nem ágyban hordoznak bennünket és Ali Szofatanek az egész nyáron kinezat az vízfordással, mészfordással, téglatoréssal, ez mellett valami rossz kosztot adnak, Italunk ugymint Három opporát napjára, ezenkívül az, mit keritünk. Ilünk, de nagy nyomorúságban vagyunk. — Még ez ideig edjütt voltunk egymással, el nem szakasztottak

mely a törvények és hatóságok idevonatkozó rendeleteit immel ámmal hajtja végre.

A hol a községeknek az iskolai ügyek iránti szeretetteljes intézkedései munkálják a közjót, ott a szülőkhöz felkeltik a jóratörékvő érdeklődést s közelebb hozzák őket az iskolához; azonos céljaik felismerése és szorgalmas munkálása egymásnak megbecsülését eredményezik.

Ha a közös cél ily értelmű megközelítése egymás méltánylását, megbecsülését és tisztelését eredményezi, akkor nemsokára véget vetne napjainkban is sok helyen uralkodó azon téves felfogásnak, mely a följelentések- és panaszokban s egymás munkájának kicsinylésében keresi és látja bámultatásának, uralmon maradásának biztosítékait.

Községnek, szülőknél, az iskolával való benső érintkezésében áll a gyermekvédelem eredményes volta, mert az ily érintkezés nem a törvénynek rideg betűi alapján történik, hanem a szívnek paragrafusai elevenednek meg s készítik a gyermekeket és ifjakat a jövő nagy feladatainak munkájára.

Az ily állapotok nyári menedékházakat, óvodákat, nemcsak papirosra látszó ifjusági s ehhez hasonló egyleteket teremtenek önként a községekben, melyek aztán a serdülő nemzedéket erkölcsössé, vallásossá, békés, munkás polgárokká nevelik. Hol ezeknek egymást támogató munkálkodása hatalmába ejti az elméket és szíveket, ott nem fázik meg a szegény, nem megyen idegen szolgálatba, az iskolaköteles, ott nincsenek erkölcsi botlások. Az ilyen községekből bárhová elvándorolt ifju nem fél az élet bizonytalanságaitól, a társadalom romlottságától, mert megizmosodott teste, lelke az otthoni meleg fészeken.

Nagyon sokat tehet továbbá mindenik felekezet előjárósága, vezetősége az ifjak lelki nevelésének előmozdítását illetőleg, ha tapintatos eljárással megkedvelteti velők a vallásos jellegű felolvasások látogatását s ha az idevonatkozó népies, de nem felekezeties apró történeteket tartalmazó jó füzeteket lehető olcsón, vagy közadakozásból ingyen terjeszti és ha nem siet az ifjakat a szolgálatba mehetés ürügye alatt, az ugynevezett confirmálással 10—12. évükben kora-éreltekké tenni.

A gyermekvédelem különböző tényezőit egy táborba terelhetné s ohajtott sikerre vezethetné megyénkben „A népnevelési egyesület“, mely a különböző egyháztársadalmi, egészségügyi s ezekhez hasonló egyesületeknek — kevés jóakarattal — ugynevezett központi szövetkezete lehetne. Ez a hatalmas testület irányítaná a vármegye, a vidékek és községek társadalmi törekvéseit, anélkül, hogy valamelyik humanus egyesületnek alapszabályait megkorrigálná, avagy éppen megváltoztatná. Tagjainak nagy száma — mint a nép éle-

bennünket, ennek utána csak az Isten tudja, mint lesz dolgunk.

Könyörgünk azirt alázatosan Nagyságodnak, hogy ennek utána is ugyanazon jóakarátját mutassa hozzánk, mert Isten után csak Nagyságodban vagyunk minden bizodalmunk fejenkint, mivel gyámoltalanok vagyunk. Ha Nagyságod rajtunk nem könyörül, my csak könnyien itt maradunk, mivel my nem oly emberek vagyunk, hogy my Nagyságok, az ország Fejedelme nélkül végezzünk. — Kérjük az Istent és Nagyságodat, hogy mint az Hármass ország s Fejedelmünk első családját, cselekedjék Szabadulásunkban.

Tudhattya Nagyságod mi miatt szakasztanak el most is. Csakugyan beszílik mindenfelől az Tatárok, mivel tudgyák Nagyságod örökös Szabadulásunkban — Ezeknek utána Isten tartsa meg Nagyságodat ip egészségben kinekkinek s a többi Rabságainknak szabadulására.

Költ az Tatár országnak Borkecsasz nevű városából, az Chám udvarából. Anno 1649 die 11. octobris.

Az Nagyságod szegény és alázatos szolgálói Onódy Losonczy György, Czéh Ferencz, Arany János, Laczky László, Kis Lukács, Trombitás Lőrinc, Dési Borbély István, Sütő István, Szacsavay István és Tákö György Háromszékeliek. Csizsár Márton Kolozsmegyében Mocsos lakó, Gorgáky János, az Nagy Tamás ur szolgálja, Ráday Ferenc ő Nagysága trombitása Trombitás Mihály.

Eddig a levél. Élénk világot vet a szegény magyar rabok akkori helyzetére és a honvágyra, mely őket kinos, nehéz fogságukban folyton gyötörte.

tének közvetlen szemlélői, jóban rosszban osztozó barátai — könnyű szerrel felismerné a javítandó állapotokat s megfigyeléseinek alapján megtalálhatná az egyes kinövések társadalmi ferdeségeit, mulasztások orvosságát, az okok tapintatos és szakavatott megszüntetése által. Szakosztályai közreműködésével tervezetet készítené az anyagi és lelki szükségleteket illetőleg. Megállapítaná a szülői értekezletek, népies felolvasások, a gyermekvédelem stb. ügykörét és anyagát. Tagjai részére az egyes községekben kijelölne a munkanyagot s ez anyag feldolgozására a helyes időt.

Ez uton a nép körébe és annak minél tömegesebb bevonásával legközelebb juthatnánk a nép szívéhez, eszéhez.

Ilyszerű eljárással megértethetnők az apa, az anya, a polgár legrészletesebb és célhoz vezető jogait, kötelességeit; az egyházak és iskola nemestörekvéseit, a gyermek testi és szellemi szükségleteit s azok alkalmazásának, kielégítésének jótékony hatását, vagyis a nagyok szívén és eszén keresztül közelítenők és védénők meg a kisdedeket.

Nézeteim sorozatát a munkára hívás mellett ezzel fejezem be: „Boldog az a nép, mely öntudatos fejlődésének útjában felismeri önérdékeit s nem a csudáktól könyörgi boldogulását, hanem egyetértő munkálkodással, bizó lélekkel várja kiérdemelt igaz jutalmát.“

Gyórfi István.

Egyházi élet.

Szent Antal estély. A folyó hó 10-én (kedden) rendezendő Szent Antal estélynek igen érdekes és változatos sorrendje a következő: 1. Ének Szent Antalhoz. 2. Szabad előadást tart: Schiller Irma polg. iskolai igazgató. 3. Melodráma Szavalja Benedek Irénke Szabó Antal róm. kath. kántor zenekísérettel. 4. Énekel: Demény Irénke, Baku Katalin ének- és zongoratanítónő citerakísérettel. 5. Szaval: Burger Arthur főgimn. tanár. 6. Ének Nagyasszonyunkhoz. — Az estélyt Medgyesy Emma, Daróczy Ilona és Ninuka rendezik.

Tan- és nevelésügy.

2866—1904. szám

Valamennyi állami elemi iskola gondnokságának:

Ismételten tapasztaltatott, hogy egyes állami népiskolák gondnokságai népiskolai szervezeti és egyéb ügyekben a kir. tanfelügyelőnek kikerülésével egyenesen tesznek jelentéseket a nagyméltósági vallás- és közokt. m. kir. Miniszteriumhoz.

Minthogy az ilyen felterjesztések a kir. tanfelügyelőség hozzászólása nélkül érdemleges elintéztést úgy sem nyerhetnek, s ekép a közigazgatási munkákat ok nélkül szaporítják, ez okból a nagyméltósági vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter urnak mult évi december hó 12-én 195,842. szám alatt kelt magas rendelete alapján figyelemztetem az állami elemi népiskolák gondnokságait, hogy az 1901. évi 32,055. szám alatt kelt rendelettel az állami elemi népiskolák gondnoksága számára kiadott Utasítás 9. §-ában foglalt eljárásból kifolyólag, mely szerint az állami iskolai gondnokságok határozatai különben is csak a kir. tanfelügyelőség jóváhagyása után hajthatók végre, a nagyméltósági vallás- és közokt. Miniszter urhoz esetleg intézendő felterjesztéseiket mindenkor a kir. tanfelügyelőség útján terjesszék fel.

Székelyudvarhely, 1904. december hó 28.

Ember János, kir. tanfelügyelő.

Egészségügy.

A lakás befolyása a tuberkulózisra. Marburgban kimutatták, hogy a lakosság negyötödet alkotó jobbmóduak között 02 százalék tuberkulózisos, míg a szegénysorsu egyötödrészenek 46 százaléka szenved ebben a bajban, amiből következik, hogy a tuberkulózist elsősorban a szegény néposztálynál kell leküzdeni. A lakásvizsgálatok vizsgálatánál aztán rájöttek, hogy Marburgban a tuberkulózisban való megbetegedésnek 33 százaléka arra a néposztályra esik, a mely ezekben a házakban lakik. A ház fekvése, építése, a lakók száma nem gyakorol szembetűnő befolyást. Az egyes házi járványok elemzéséből kiderült, hogy a betegség létrejöttében legfőbb szerepet a di-

rekt fertőzés szerepel. Pedig az egyszeri infekció nem is okoz mindig megbetegedést, hanem ehhez a bacilusok ismételt fölvétele szükséges, ami például megtörténik akkor, ha valaki egy vígyázatlan köhögő és köpködő beteggel huzamosabban együtt él. A tuberkulózis elleni küzdelemben tehát kiváló fontossága a szegény néposztály lakásának ellenőrzése.

Gyógyászat az állatvilágban. Az állatok nagyon jól ismerik a természet gyógyító erőit és vannak tudósok, akik azt állítják, hogy az emberek sok gyógyfü ismeretét csak az állatoknak köszönhetik. A medve, amikor fölébred téli álmából, legelőször is valami hashajtó moszatot eszik, hogy gyomrát és beleit kitisztítsa. A kutya falon sokkal jobb egészséggel örvendenek és ezt annak köszönhetik, hogy tetszés szerint rágesáhatnak bizonyos füveket, melyek rájuk nézve gyógyító erővel bírnak. Uhland egyik költeményében vadkanról beszél, mely a forrást kereste föl, hogy sebet kimossa. Egy vipera által megmart kutya közvetlenül a kígyóharapás után egy forráshoz futott, melyben 24 óráig áztatta a megmart lábát és meggyógyult. Egy német földbirtokos az alkalmaian és kártékony varjakat a havon elhintett megmérgezett husdarabokkal pusztította. A méreg egy darabig használt, de később meglepetve tapasztalta a farmer, hogy a varjak elfogyasztják a megmérgezett husdarabokat, a nélkül azonban, hogy egészségüknek mértana. A mikor a különös tünetény nyitját kereste, azt tapasztalta, hogy a varjak ellenmégül bizonyos bogyókat esznek, mely őket a mérgezés következményeitől megmenti.

Leszállított áron. Van szerencsém a n. é. közönségnek tudomására hozni, hogy a súlyos gazdasági viszonyok miatt, minden, a fogászat körébe tartozó munkát leszállított árak mellett fogok végezni, mert nem kívánom, hogy ilyen súlyos anyagi viszonyok mellett még a fogápolást is úgy megfizesse a t. közönség, mint normális évben. — Valamint eddig, úgy ezután is, minden munkámért teljes jótállást vállalok. Ugy a fogak conserválását, mint műfogak beillesztését csak tökéletes megelégedés esetén díjaztatom. Ellenkező esetben újra készítem. Épen, mert elvem a jó, pontos és olcsó kiszolgálás, kérem és remélem a n. é. közönség hathatós támogatását. Kiváló tisztelettel *Dr Kovács Géza*, gyakorló orvos, fogspeciálista.

Ipar- és kereskedelem.

Egy szakemberekből álló csoport azon fáradozik, hogy az ország gazdasági érdekei előmozdítását célzó — minden politikai párttól távol álló „gazdasági pártot” alakítsa, melybe kizárólagosan a technika, ipar, mezőgazdaság, kereskedelem stb. különféle ágazataiban működő emberek léphetnének be. Minden ember tiszta szemmel látja, hogy gazdasági érdekeink előmozdítását teljesen illuzóriussá teszik a formalitások körül vívott áldatlan harcok ugyannyira, hogy maholnap a kiapadás stádiumába jutnak mindazon tápot nyújtó forrásaink, amelyekből más országok lakói a jólét anyagát két kézzel merítenék. Mielőtt az elszegényedés örvénye egész valónkat elnyelné, nekünk szakembereknek kell megmozdulnunk és a hathatós kihontakozás felé törnünk. Fel tehát a cselekvésre! Akik a mozgalomban részt venni kívánnak, azok küldjék be címüket foglalkozásuk megjelölésével a „Műszaki Világ” szerkesztőségébe: Budapest, VI. Váci körút 21.

Új iparvállalatok. Árkai Sándor budapesti lakatosáru gyáros hadfelszerelési cikkek előállítására szolgáló gyárat, továbbá kovácsolható lágyvas- és acélöntödét épített. — Wirkmann József szabadalmi ügyvivő, Novák Nándor elektrotechnikussal társulva, taxamétergyár létesítését tervezi Budapesten. — A lüttihi fegyvergyár, mely saját rendszerű acélcsövű vadászfegyvereket s vadászfelszereléseket gyárt, 4 millió korona tökével 1200 munkást állandóan foglalkoztató nagy fegyver- és ércáru gyárat szándékszik felállítani Szombathelyen. — Neugebauer Sándor, a budapesti Kobrák-cipőgyár tulajdonosa, Vácra cipőgyárat alapít. Vác város közgyűlése az új gyártelepnek, mely 12 tisztviselőt, 200 szak- és 50 segédmunkást fog foglalkoztatni, ingyen telket, az épületek emeléséhez szükséges téglát és pótdómentességet szavazott meg. — A Scharf testvérek-cég Nagykikindán tengeri-keményítőgyárat létesített, mely már

meg is kezdte működését. — Deutsch Mór bieltzi textilgyáros Beregszászon len- és kenderkikészítő gyárat létesít. — Óbecse község képviselőtestülete elhatározta, hogy az újverházi Magyar kendergyár r.-t.-nak kenderkikészítő-gyár céljaira 100 hold földet ad, holdankint 800 korona vételáron.

Különfélék.

— **Kedvezmények.** A „Székely-Udvarhely” most belépő előfizetői is megkapják lapunk karácsoni ajándékát, az 1905-re szóló „Almanach”-ot, mely teljes naptárt és igen érdekes szépirodalmi közleményeket foglal magában. Ezenkívül husvétkor a „Székely-Udvarhely” tízéves fordulóját megörökítő diszes és gazdag tartalmú Emlék-Albumot kapja meg minden egyes előfizető. Végül pedig 1 K 50 fillér helyett 1 K 30 fillérért rendelhetik meg a Budapesti Bazar című kitűnően szerkesztett divatlapot, melynek iránya e három szóban összpon-tosul: izlés, takarékoság és munka! — Kérjük az előfizetések mielőbbi szíves megújítását és ismerősök körében a „Székely-Udvarhely” terjesztését, hogy nem kicsinylendő feladatainknak minél pontosabban megfelelhessünk és m. t. előfizetőinknek az eddigieknél is nagyobb kedvezményeket nyújthassunk. A „Székely-Udvarhely” tíz éves múltja fölment bennünket minden nagyhangú reklám és új program hangoztatása alól. — Székely népünk ügyeit a mily lelkiismeretességgel fölkaroltuk egy évtizeden át, ép oly szeretettel fogjuk azt jövőre is tenni; megtartván lapunk függetlenségét minden irányban. Ehhez azonban ami szerény tehetségünkön kívül az előfizetők és munkatársak további hathatós támogatása szükséges, amire ismételten tisztelettel kérjük mindannyiát e helyén is.

— **Heltai székely diszpolgár.** Homoródszentmárton község képviselőtestülete december 31-én T a m á s Péter szolgabíró elnöklete alatt tartott népes közgyűlésében G á s p á r Albert körjegyző indítványára Dr H e l t a i Ferenc országgyűlési képviselőt a székely ügyek s általában a község anyagi és erkölcsi gyarapodásának előmozdítása körül szerzett elévülhetetlen érdemeiért, általános lelkesedéssel, egyhangulag diszpolgárnak választotta. A diszpolgárra választásról Dr Heltai képviselőt táviratilag érleltették és üdvözlötték.

— **Kinevezések.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Schiller Irma helybeli polgári leányiskolai igazgatót a kilencedik, Lendvay Mária polg. isk. tanítónőt a tizedik fizetési osztályba, Hermann Ilona peteki állami elemi iskolai helyettes tanítónőt ugyanoda rendes tanító-nőnek nevezte ki.

— **Eljegyzés.** L é s t y á n István kassai m. kir. posta- és táviratíró e napokban eljegyezte E r d é l y i Ilonkát, özv. Erdélyi Jánosné leányát Rimaszombaton.

— **Jóváhagyott alapszabály.** A földmívelésügyi m. kir. miniszter a „Derzi Gazdák Szövetsége” alapszabályait 110049—904. szám alatt jóváhagyta, illetőleg bemutatási záradékkal ellátta.

— **A helybeli „Székely Dalegyet”** e hó 8-án a Budapest-szálló szintermében fogja megtartani táncdal egybekötött hangversenyét.

— **Halálozás.** Részvétellel vettük a következő gyászjelentést: Alólirottak mély fájdalommal tudatják, hogy a gondos, önfeláldozó és fáradhatatlan anyja és nagyanyja özv. Gotthárd Jánosné szül. Albert Lidia folyó év január hó 3-án d. e. 10 órakor, életének 74-ik és özvegyiségének 35-ik évében két havi kinos szenvedés után jobblétre szenderült. A meghaldogultnak földi részei f. hó 5-én d. e. 10 órakor fognak Szent-Imre-utcai lakásáról Csehétfalvára szállítani s ott az unitárius vallás szertartása szerint a családi sírkertben az anyaföldnek öröknyugalomra átadni. Legyen áldott emlékezete! Székelyudvarhely, 1905. jan. hó 3-án. Gyermekai: Gotthárd János és neje Szolga Julianna. Unokái: Gotthárd Juliska, Gotthárd János, Gotthárd Ferenc, Gotthárd Lajos, Gotthárd Jenő, Gotthárd Margit, Gotthárd Irén.

— **A nőegylet legközelebbi fillérestélyét** f. hó 11-én rendez. Az estély rendezői: Becsek Aladárné és Szakács Zoltánné, kiknek sikerült egy társaságot összetoborzani, mely igen mulatságos egy felvonásos bohózatot fog előadni. A darab szereplői: Groákné Szabó Kata, Felepyházi Mariska, dr Szöllősi Ödön, Szentkirályi Árpád, Nagy Elemér. Ezt megelőzőleg Cs. Szabó Kal-

mánné szaval. Az estély a Budapest-szálló kistermében lesz, tetszés szerinti belépő díjakkal.

— **A „Varga-patak” költsége.** Mint kísértő árny vonul szemünk elé egy 12-ik éves városi ügy. Ezernyolcszázkilencvenháromban ugyanis Kelemen és Galter vállalkozók végezték el a Varga-patak szabályozását, parterősítését és kifalazását városunkban. Ebből az időből maradt hátralék fejében, most a vállalkozók a fölszaporodott kamatos kamatokkal együtt 2508 koronát követelnek a várostól. Mi sem természetesebb, minthogy az akkor erre a célra előirányzott összegből más kiadásokat fedeztek s így a mul-tak mulasztásaiból származó terhet is a mostani pótladós kasszából kell kifizetni, mert ellenesetben pörbe fogják a várost. Az ügy legközelebb a képviselőtestület elé kerül.

— **Államsegélyek.** Homódbásfalva községnek a Tópaták szabályozására 1400 K és legelőjavításra 1700 K, Homoródkeményfalvának pedig szintén legelőjavításra 1900 K államsegélyt utalványozott a földmívelésügyi miniszter a székelyföldi miniszteri kirendeltség közbenjárására.

— **Juh-himlő.** Parajd községben a juh-himlő veszedelmes mérvet öltött. E napokban P a g e t Olivér birtokosnak egyszerre 70 darab juha pusztult el juh-himlőben.

— **Udvarhelyvármegye földrajza** megjelent és kapható lapunk kiadóhivatalában; ára 60 fillér.

— **A takonykór** Kacza községben járványossá vált. A község szoros zárlat alá van véve. Lovakkal arra járni tilos és veszélyes.

Szerkesztői üzenetek.

I. ö. H. E. Kolozsvár. Szíves ohajtása szerint a lapot a folyó évi első számunktól kezdve megindítjuk. Lé-vel ment.

I. B. P. Bukovina. A kért dolgokkal jelenleg nem rendelkezünk. Azonban igyekezni fogunk, hogy kívánságát minél előbb teljesíthessük.

O. Gy. P. Az egyiket rövidítve közölni fogjuk, a másikat pedig idejét multa. Jövőre gyorsabb és gyakoribb értesítést kérünk.

Munkatárs. A fennebbi üzenet vége önnök is szól. Elvégre a t. p. s. főképp annak évi 104—105 drb bélyege szintén pénzbe kerül és ezért, valamint elsősorban azért a szép célért, melynek lapunk immár tizenegyedik év óta szolgálatában áll — minden nehézség nélkül meglehet, hogy egyetlen más dologgal legalább havonként egyszer bekopogtasson. Nincs mit írjon? Az nem lehetséges! ... Még a legelhagyottabb faluban is előfordul hónaponként egy-két olyan dolog, amit 15—20 sorban meglehet, sőt meg is kellene írni. Vizsgálód-jék csak egy kissé. Majd meglátja — nekünk lesz igazunk. Addig is viszont b. u. é. k.

Városi és helyközi telefon számunk 15.

Kiadja: Betegh Pál könyv-, papír-, író-, rajzszer- és zeneműkereskedése, könyv- és újságkiadó intézete.

Feladési hirdetés.

A nagysolymosi Unitárius Egyház (Udvarhelyvármegye) tulajdonát képező „Jódógyel észka” nevű erdőrészeknek 7 hold 28 század hold területen található bükkészlethez, mely 650 m²-re becsültetett, a holdankint kibélyegzett 30 drb tölgy- és bükkfának meghagyásával Nagysolymos község házánál 1905. január hó 16-án d. e. 10 órakor tartandó zárt írásbeli ajánlatokkal összekötött nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek el fog adatni.

Kikiáltási ár 998 korona, azaz Kilencszázkilencvennyolc korona.

Utóajánlatok nem fogadtnak el. Bánatpénz a kikiáltási árnak 10 százaléka. Részletes becslési és árverési feltételek a székelykereszturi m. kir. erdőgondnokságnál, valamint alólirottaknál megtekinthetők.

Nagysolymos, 1905. január hó 3-án.
FEKETE JÓZSI, BENKŐ JÁNOS,
unitárius lelkész. gondnok.

Tánciskolai jelentés!

Van szerencsém értesíteni a helybeli mélyen tisztelt n. é. közönséget, hogy az 1905. év január hó 8-án vasárnap délután 5 órakor az iparos önképzőkör nagytermében a róm. kath. főgimnázium tanuló ifjúságával egy hat hétre terjedő táncanfolyamot nyitok. Este 8 órától külön ismét tartok tanítást a kereskedő, valamint az iparos ifjúság részére is.

Külön felhívom még az Urnők, valamint az Urak figyelmét a GENTRI-BOSTON-ra, melyet 5—6 óra alatt kezdek, hogy szépen betanítok, mely tánc máma a táncok között az első helyet foglalja el. Az oktatást elvállalom házaknál magán vagy csoportokban is.

Értesítéseket vagy beiratasokat elfogadok a nap bármely szakában a „Kör” helyiségében.

Teljes tisztelettel

Tamás János,
okl. táncitanító.

1020—1904. v. h. szám.

Árverési hirdetés.

A székelyudvarhelyi kir. bírósági végrehajtó közölni teszi, hogy a székelyudvarhelyi kir. járásbíróságnak V. 296/4—1904. polg. számú végzése által a budapesti Rosenberg Adolf cégnek képviselve Bachruch Gyula ügyvéd által székelyudvarhelyi íj. Rájk József ellen 265 K 70 f és járuléka iránti ügyben, alperesnél Székelyudvarhelyen összesen 794 korona 50 fillérre becsült következő javai u. m.: Egy karikahajós Singer-féle varrógép egészen új, egy ciliander gép felásztett-féle, tizenöt pár férfi csizma borjubőrből, tíz pár női csizma kordovány és borjubőrből, és még 5 től 15 tétel alatti különféle ingók Székelyudvarhelyen alperes íj. Rájk József házában

1905. január hó 11-én d. e. 9 órakor

nyilvános árverésen el fognak adni, melynél az egyes javak vételáron azonnal fizetendő, esetleg a becsáron alól is a legtöbbet ígérőknek el fognak adni.

Az árverési feltételek a bírósági végrehajtónál megtekinthetők. Ezuttal felhívjuk mindazok, kik a lefoglalt javak iránt elsőbbségi jogokat érvényesíteni vélnék, hogy elsőbbségi bejelentéseiket az árverés kezdetéig, habár külön értesítést nem vettek is, alulírt végrehajtóhoz nyújtásuk be, mert különben azok a végrehajtás folyamatát nem gátolva, egyedül a vételár fölőlegére fognak utasítani. Székelyudvarhelyi bírósági végrehajtótól.

Székelyudvarhely, 1904. dec. 18

BIRÓ SÁNDOR, s. k.
kir. végrehajtó.**Bükkfa-eladási hirdetés.**

Erked község (Udvarhelyvármegye) tulajdonát képező erdők A. üzemosztályának első osztágából az 1900—1904. évekre előírt vágás területén elszórtan kibélyezett tövöni bükkfa-készlet, mely 2417 m³ mü és hasáb tűzfára becsültetett, — a 15 centimeteren aluli törzsrészek (hegyfa) ág és hulladék-fának a község részére való visszahagyása mellett — Erked község házában 1905. évi január hó 20-án délelőtt 10 órakor tartandó írásbeli ajánlatokkal egybekötött nyilvános szóbeli árverésen a legtöbbet ígérőknek el fog adni.

Kikiáltási ár 2900 (Kettőezerkilencszáz) korona.

Utóajánlatok nem fogadtatnak el.

Bánatpénz a kikiáltási ár 10 százaléka.

A részletes becslés és az árverési és szerződési feltételek a székelykereszturi m. kir. járási erdőgondnokságnál, valamint alulírt nál megtekinthetők.

Erked, 1904. évi december hó 29-én.

BALINT MIHÁLY,

HÁNN MÁRTON

jegyző.

községi bíró

Kiadó lakás. Sarkantyú (barátok) utcában 224 szám alatt lévő külön lakás Szentgyörgynaptól kezdve kiadó. Értekezni Lázár Gábor tulajdonossal Nagylak (Csanádmegye.)

Ellenzék. Az erdélyi részek e legjobb és legnagyobb független napilapja negyedévre 8 korona. Előfizetéseket elfogad bármely naptól kezdve az „Ellenzék” kiadóhivatala Kolozsvárt.

Kiadó lakás a Kossuth-utcában.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. szám alatt egy 4 szoba, konyha, kamra, kitűnő pincék- és mellékhelyiségekkel, külön udvarral és a Küküllő partján levő kerttel folyó évi Szent-Györgynaptól kiadó. Értekezni a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában.

Legelősebb, legjobb divatlap

a „Budapesti Bazár”, mely tősgyökeres magyar újságot a „SZÉKELY-UDVARHELY” előfizetői — különös kedvezmény gyanánt — negyedévre 1 K 50 fillér helyett 1 K 30 fillért rendelhetik meg a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában. A „Budapesti Bazár” irányja mindenkor összpontosul e három szobán:

Izlés! — Takarékoság! — Munka!

Szörger Ferenc 8 év óta fennálló óras üzlete Székelyudvarhely, Batthyány-tér (az ev. ref. kollegiummal szemben) állandó raktárt tart mindenféle inga-, zseb- és ébresztő-órákból. Javításokat pontosan és lelkiismeretesen teljesít.

Réz- és ruggyanta-bélyegzők

egyesek hivatalok testületek számára, valamint „Gumosit” jelző készülékek üveg, porcellán, vas, bádög, kő, fa, vászon, zsák, vitorlavászon, jutó, posztó és állatok jelzésére, égető vasak, érc értékjegyek ajtó-táblák; bronz ajtó

tábla vésett névvel, horganyból fekete alappal öntött természetes fényezett betűkkel, ajtó- és kulcsszámok, monogramok pecsétnyomóknak és ruhajelzéshez, valamint himnuszhoz, „Diadal” legelősebb és legjobb ruggyanta kézi nyomda kaphatók és megrendelhetők Betegh Pál könyv-, papír-, író- és rajzszerekkereskedésében Székelyudvarhelyt, (Kossuth-utca.)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Brázay-féle**Sósorszesz.**

Fürdővizben és mosdáskor használjunk kellő mennyiségű Brázay-féle sósorszeszt; nagyon üdítőleg hat a testre, különösen pedig kellemesen a bőrre.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

SZENKOVITS JÁNOS UTÓDA

Alapított: 1865.

o o o o női- férfi divatruháza Székelyudvarhelyt, Batthyány-tér 4-ik szám. o o o o
Legelősebb bevásárlási forrás! Gyors és pontos kiszolgálás!

Alapított: 1865.

OCCASSIO!**Karácsoni és újévi**

legjobb

alkalmi vételek.

Ajándékok és meglepetések.

Óriási választék uri és női divat ruházati cikkekben.

Legjutányosabban kaphatók.